

Spis treści

WPROWADZENIE

1. Inspiracje	7
2. O trudnych momentach refleksji nad śmiechem	11
3. Wstępny szkic całości dokonany w oparciu o interpretację <i>Pieśni świętojańskiej o sobótce</i> Jana Kochanowskiego	20
4. Pierwszy zarys koncepcji kultury śmiechu	36

CZĘŚĆ I

1. Śmiech jako <i>graniczna forma ludzkiego zachowania</i> w twórczości Helmutha Plessnera oraz śmiech jako <i>odnowicielski pierwiastek przenikający świat</i> w ujęciu Michaiła Bachtina	39
2. Teoria Plessnera (podstawa I paradygmatu kultury śmiechu)	41
2.1. Miejsce Plessnera wobec innych teorii śmiechu	41
2.2. Dlaczego w mowie potocznej przedmiot śmiechu określamy jako „niemożliwy”?	43
2.3. Metodologiczne podstawy rozważań Plessnera. Wpływ fenomenologii. Antropologia filozoficzna.	43
2.4. Odrzucenie kartezjańskiego dualizmu dusza-ciało	46
2.5. Pozycja ekscentryczna i rola konfliktu sensów w sytuacji poprzedzającej śmiech	47
2.6. Psychiczny, duchowy i cielesny aspekt śmiechu a jedność istoty ludzkiej. Śmiech <i>ekscentrycznego człowieka globalnego</i>	55
2.7. Powód śmiechu i płaczu.	61
2.8. Sens śmiechu według Plessnera. Po co na prawdę się śmiejemy?	66
2.9. Koncepcja sensu aksjologicznego Henryka Elzenberga odniesiona do teorii śmiechu Plessnera	70
2.10. Śmiech i uśmiech	73

3. Twórczość Bachtina (II paradygmat kultury śmiechu)	77
3.1. Recepja i różnorodne interpretacje twórczości Bachtina	77
3.2. Ogólna charakterystyka książki <i>Twórczość Franciszka Rabelais'go a kultura ludowa średniowiecza i renesansu</i>	79
3.3. Powieść Rabelais'go odbita w dziele Bachtina	79
3.4. Realizm groteskowy	82
3.5. Metalingwistyka	84
3.6. Trzy elementy kultury śmiechu według Bachtina	87
4. Typowe obrazy śmiechu w różnych kulturach	90
4.1. Przykłady zaczerpnięte z ludowej kultury Bułgarii (koniec wieku XIX – I poł. XX).	90
4.2. Wiersze Anny Świrszczyńskiej (1909–1984)	92
4.3. Hafiz	94
4.4. Demeter i śmiech	101
4.5. Sylwetka Josepha Beuysa	104
4.5.1. Śmiechowy symbolizm w twórczości Beuysa. Demeter	110
5. Próba pogodzenia ze sobą dwóch paradygmatów kultury śmiechu.	114
5.1. Pojęcie archetypu.	114
5.2. Komedia <i>dell'arte</i> – od paradygmatu I do II.	118

CZĘŚĆ II

1. Hermeneutyczny aspekt kultury śmiechu.	130
1.1. Specyfika przykładów kultury śmiechu	133
1.2. Jedność słowa i rzeczy w hermeneutyce filozoficznej Hansa-Georga Gadamera	135
1.3. <i>Cha, cha, cha!</i> – onomatopeja i symbol	140
1.3.1. Śmiejące się powietrze.	142
1.3.2. Śmiech a przepona. Dionizyjski dźwięk z głębin	144
1.4. Znaczenie <i>przed-rozumień</i>	145
1.5. Krąg hermeneutyczny	146
1.6. Tradycja.	150
1.6.1. „Nasze tradycyjne” rozumienie pojęcia tradycji.	150
1.6.2. Tradycja w twórczości Gadamera	151
1.6.2.1. Trzy typy kontaktu z tradycją	151
2. Pytanie o wzajemną zależność śmiechu i agresji	158
2.1. Wywiad z kabaretem „Mumio”	158
2.2. Czy istnieje śmiech nieagresywny? Historia pewnej pracy domowej.	163
3. Tradycyjny przesąd filozofów o rozumie unicestwianym przez śmiech	171
3.1. Platonskie i Arystotelesowskie korzenie średniowiecznego rozumienia śmiechu	171

3.2.	Śmiech i powaga, głupota i mądrość	172
3.3.	Śmiech i rozum w epoce nowożytnej.....	174
3.3.1.	Schopenhauer	176
3.3.2.	Kant: <i>Antropologia w ujęciu pragmatycznym</i>	180
3.3.3.	Kant: <i>Krytyka władzy sądenia</i>	181
3.3.4.	Bergson	185
3.4.	Podsumowanie	188
4.	Dokończenie wyjaśnienia hermeneutycznej natury „przykładów”	188
4.1.	Fenomen gry i jego znaczenie w twórczości Gadamera	190
4.2.	Fenomen gry i zabawy w twórczości Johana Huizingi	192
4.3.	Realność dzieła – realność gry. Prezentacje i reprezentacje	194
4.4.	Problem czasu i święta	198
4.4.1.	Czas potrzebny <i>na coś</i> i <i>czas czegoś</i>	199
4.5.	Śmiech – gra, śmiech – rozumienie	201
5.	Stanowisko śmiechu w kosmosie. Koncepcja istoty ludzkiej Maxa Schelera jako inspiracja dla opisanja relacji śmiechu i woli	203
5.1.	Człowiek jako mikrokosmos w przedstawieniach średniowiecznych i w twórczości Schelera	203
5.2.	Średniowieczna bajka zwierzęca: świat rządzony przez niskie, cielesne popędy, a nie przez Boga, Opatrzność lub Rozum	205
5.3.	Główny prolog <i>Opowieści kanterberyjskich</i> Geoffrey’a Chaucera. Szczera pobożność twórców średniowiecznej literatury śmiechu	208
5.4.	Problem rozwoju moralnego człowieka w późnej twórczości Schelera, czyli jak energię popędów (jedyną energię dostępną człowiekowi) zaangażować w urzeczywistnienie (ożywienie) wartości duchowych	210
5.5.	Śmiech jako jedyny w swoim rodzaju popęd, którego przedmiotem jest śmiech	216
5.5.1.	Śmiech blokujący działanie	216
5.5.2.	Przedmiot popędu w chaosie	216
5.5.3.	Zapętlenie energii pędu: śmiech chce jedynie dalej się śmiać	217
5.6.	Śmianie się a wyśmiewanie	217
6.	Rozwinięcie tezy o różnej istocie śmiechu i wyśmiewania w oparciu o twórczość Anthony Ashleya Coopera Shaftesbury’ego	218
6.1.	Łatwe życie Hrabiego	220
6.2.	Twórcza natura	222
6.3.	Nauka o zmysłach	225
6.4.	Zmysł śmiechu i humoru (poczucie humoru)	228
7.	Zmysł śmiechu w kontekście hermeneutycznym	233
7.1.	Sytuacja	235
7.2.	Rozumienie i jestestwo	237
7.3.	Doświadczenie, rozumienie, poznanie	238

7.4. Śmiech jako doświadczenie	245
7.5. Doświadczenie hermeneutyczne	247
7.5.1. Fuzja horyzontów	249
7.6. <i>Tradycja jako źródło cierpień</i>	253

ZAKOŃCZENIE

1. Karnawalizacja według Bachtina a karnawalizacja postmodernistyczna	256
2. Ironia	260
3. Śmiech w kontekście sporu o pochodzenie języka	262
4. Przekonania	268
5. Prawda poza językiem. Doświadczenie chaosu	272

BIBLIOGRAFIA PODSTAWOWA	279
--------------------------------------	-----